

DOKUMENT O UPRAVLJANJU KNJIŽNIČNE ZBIRKE

mag. Renata Klančnik, direktorica

November, 2024

JZ Splošna knjižnica Slovenske Konjice

JZ SK, pokriva dejavnosti knjižničarstva, prireditvenih dejavnosti, muzejsko in galerijsko dejavnost, kinematografsko dejavnost, skrb za ljubiteljska kulturna društva ter upravljanje s kulturnimi objekti in z bogato kulturno dediščino ter dejavnosti s področja promocije turističnih in kulturnih znamenitosti. Smo ljudem prijazna, ustrežljiva, dostopna in kakovostna kulturna ustanova, družabni prostor za vse generacije in socialne skupine. Vzgajamo, izobražujemo, informiramo, svetujemo in organiziramo kulturne prireditve. Spodbujamo bralno kulturo in vseživljenjsko učenje. Naša knjižnica je tretji življenjski prostor. Postajamo multikulturno, multimedijsko in informacijsko središče. Sodelujemo pri projektih za doseganje skupnih ciljev v dobrobit lokalnega in širšega okolja. JZ Splošna knjižnica združuje tri enote: Knjižnico, Center za kulturne prireditve in Turistično informacijski center.

Zgodovina JZ Splošna knjižnica Slovenske Konjice

Začetki delovanja knjižnice v Slovenskih Konjicah segajo že v obdobje pred vojno in se nadaljujejo v povojno obdobje, ko je knjižnica delovala pod okriljem prosvetnega društva s prostovoljci v takratnem Mladinskem domu. Po izgradnji Kulturnega doma se je preselila v njegove prostore, kjer se nahaja še danes.

Uradno je bila ustanovljena 1962 leta z odlokom Skupščine občine Slovenske Konjice kot samostojna kulturna ustanova.

Leta 1978 sta v knjižnici začeli delati dve redno zaposleni strokovni delavki. Poleg izposoje knjig so se pričele izvajati tudi dodatne dejavnosti knjižnice kot so ure pravljič za otroke, plesne vaje, literarni večeri za odrasle in druge prireditve.

Leta 1982 je knjižnica zaradi premalo zaposlenih izgubila samostojnost in se priključila k takratni Delavski univerzi, v sklopu katere je ostala vse do leta 2000, ko se je vključila v novo ustanovljen Zavod za kulturo.

Leta 2003 je knjižnica Slovenske Konjice dobila prizidek in s tem nove, dodatne prostore. Skupna površina znaša 450 m².

Krajevna knjižnica Loče je v letu 2007 dobila večje adaptirane prostore in ustreza normativom za krajevno knjižnico. Svojo dejavnost izvaja na 120 m². Krajevna knjižnica Zreče od leta 2013 deluje na 80 m², Krajevna knjižnica Vitanje od leta 2015 na 90 m², a dolgoročno za obe potrebujemo večje prostore, ki bodo ustrezali normativom za krajevno knjižnico.

V skladu z zakonom o knjižničarstvu se je leta 2003 Zavod za kulturo preoblikoval v javni zavod Splošna knjižnica Slovenske Konjice (v nadaljevanju JZ SK) z notranjo organizacijsko enoto – Center za kulturne prireditve. Leta 2009 je bil z odlokom zavodu priključen še Turistično informacijski center.

Poslanstvo Splošne knjižnice Slovenske Konjice

Splošna knjižnica Slovenske Konjice je osrednja knjižnica za območje občin Slovenske Konjice, Zreče in Vitanje, je javna kulturna in izobraževalna ustanova. Skupno pokriva 24.376 (1. 1. 2024) prebivalcev. Knjižnica in njene enote predstavljajo informacijsko, izobraževalno, socialno in kulturno stičišče prebivalcev v našem okolju. S svojo ponudbo in številnimi ob knjižničnimi dejavnostmi širi znanje, izobrazbo in bralno kulturo ter nudi razvedrilo, raziskovanje, ustvarjalnost in informacije vsem kategorijam prebivalcev. S knjižničnim gradivom, ki ga zbira, hrani, obdeluje in daje v uporabo, širi

znanje, izobrazbo in bralno kulturo ter nudi informacije vsem kategorijam prebivalstva. Namenjena je informiranju, izobraževanju, raziskovanju, razvedrilu, duhovnim potrebam in razvijanju pismenosti.

Namen dokumenta

Dokument o upravljanju knjižnične zbirke je namenjen nadgrajevanju in celostni skrbi za knjižnično zbirko. S sistematičnim strokovnim delom in ukrepi zagotavlja kontinuirano izgradnjo knjižnične zbirke, ki podpira tako poslanstvo knjižnice kot tudi izpolnjevanje knjižničnih vlog. Uporabnike informira o vsebini zbirke, njeni zalogi, nadgrajevanju zbirke in o prioritetah izbiranja novega knjižničnega gradiva. Za zaposlene predstavlja vodilo za izbor novega gradiva, izločanje in odpis gradiva iz zbirke in hkrati zmanjšuje vpliv subjektivnih odločitev pri upravljanju zbirke.

Javno dostopen dokument o upravljanju knjižnične zbirke je podlaga za kontinuirano zagotavljanje kvalitetne, pregledne in racionalno dopolnjujoče knjižnične zbirke knjižnice. Namenjen je širši javnosti, uporabnikom knjižnice, dobaviteljem in zaposlenim.

Okolje knjižnice

Pri načrtovanju in oblikovanju knjižnične zbirke upoštevamo okolje v katerem delujemo. Pomembno je tako notranje kot tudi zunanje okolje knjižnice. Notranje okolje predstavljajo zaposleni. Zanesljivi, izobraženi ter zadovoljni zaposleni, ki so tudi dobro strokovno usposobljeni, so bistvena komponenta, vsake knjižnice.

Prav tako je pomembno upoštevanje lokalnega okolja v katerem knjižnica deluje. Pri izgradnji knjižnične zbirke upoštevamo vse značilne in posebne potrebe okolja in sicer:

- demografsko značilnost,
- starostno strukturo prebivalstva in uporabnikov knjižnice po ciljnih skupinah: predšolski, šolski, srednješolski, študenti, odrasli zaposleni, brezposelni, upokojenci,
- izobrazbeno strukturo prebivalstva in uporabnikov,
- socialni vidik prebivalstva in aktualne družbene razmere
- število prebivalcev,
- število uporabnikov s posebnimi potrebami,
- prisotnost vzgojno izobraževalnih ustanov (vrtci, osnovne šole, gimnazija in srednja šola)
- različni lokalni akterji (druge kulturne ustanove, zavodi, razna društva, organizacije, dom upokojencev).

Dostop do zbirke

Knjižnica s pomočjo informacijske in komunikacijske tehnologije zagotavlja možnost dostopa do knjižnične zbirke in drugih informacijskih virov v prostorih knjižnice in na daljavo.

Tako omogočamo:

- brezplačen dostop do knjižnične zbirke v fizični obliki v prostorih knjižnice (v vseh enotah knjižnic)
- brezplačno omogočamo medoddelčno izposajo iz enot knjižnice (Slovenske Konjice, Loče, Vitanje, Zreče)
- dostop do knjižničnega gradiva iz drugih knjižnic po Sloveniji po medknjižnični izposoji
- brezplačen dostop do e-knjig (Cobiss Ela),

- brezplačen dostop do avdio knjig (Audibook),
- brezplačen dostop do zakupljenih elektronskih virov in baz podatkov

Financiranje zbirke

Merila za nakup knjižničnega gradiva knjižnica podrobno določi že v finančnem načrtu in letnem načrtu nakupa gradiva za naslednje leto. Razrez finančnih sredstev pripravi knjižnica glede na vrsto gradiva, ki ga kupuje. Na osnovi teh kriterijev knjižnica na letni ravni odmeri deleže, ki jih porazdeli na posamezne sklade, namenjene nakupu gradiva. Nakup knjižničnega gradiva je financiran iz sredstev Ministrstva za kulturo in Občin Slovenske Konjice, Vitanje in Zreče, ter iz lastnih prihodkov knjižnice.

Izbor knjižničnega gradiva

Izbor je oblika odločanja o tem, katero knjižnično gradivo je pomembno za zbirko. Zbirka mora čim bolj služiti svojemu namenu. Ker kupujemo iz javnimi sredstvi, moramo biti pozorni, da upoštevamo potrebe uporabnika in hkrati kakovost in aktualnost dostopne knjižnične zbirke.

Ker so finančna sredstva omejena, ne moremo kupiti vseh naslovov na tržišču.

Vsebinski kriteriji za oblikovanje/dopolnjevanje zbirke:

- informacijske, izobraževalne, raziskovalne in kulturne potrebe okolja,
- razvijanje branja, bralne kulture in informacijske pismenosti oziroma spodbujanje, razvijanje in širjenje informacijskega opismenjevanja,
- načrtovano število enot knjižničnega gradiva in zastopanost različnih tematskih oziroma predmetnih področij,
- upoštevanje strokovnih priporočil o sestavi in obsegu knjižničnih zbirk,
- zagotavljanje splošne dostopnosti knjižničnega gradiva za vse prebivalce na območju knjižnice,
- izgradnja oziroma dopolnjevanje kakovostnih knjižničnih zbirk, zlasti njihova aktualnost in prilagojenost ugotovljenim potrebam okolja,
- z nakupom izvirne slovenske klasične in sodobne literature, humanistike, znanstvene in strokovne ter kakovostne prevodne literature uresničevati kulturne, izobraževalne, informacijske, raziskovalne in socialne potrebe za vse ciljne skupine uporabnikov,
- dopolnjevanje in posodabljanje knjižničnih zbirk s knjižnim in neknjižnim gradivom različnih vrst, oblik in dostopnosti, zlasti z zagotavljanjem dostopnosti zvočnih in e-knjig v slovenskem jeziku,
- načrtovano število tekočih naslovov informativnega periodičnega tiska,
- nadgrajevanje oziroma izgradnja urejene domoznanskega gradiva za lokalne študije,
- načrtovano tedensko število ur odprtosti osrednje knjižnice in njenih enot,
- načrtovan delež organizacijskih enot z dostopom do vzajemnega kataloga in dostopnost do informacijskega gradiva v katalogu vzajemnega bibliografskega sistema,
- načrtovano število včlanjenih prebivalcev,
- sodelovanje z drugimi knjižnicami,
- podpora vseživljenjskemu učenju in kakovostna izraba prostega delovnega časa,
- izvedba dejavnosti, ki prispevajo k razvoju pismenosti in bralne kulture, ter dejavnosti za neformalno in formalno izobraževanje, informiranost, osebni ter osebni razvoj prebivalcev.

Zastopanost različnih vrst gradiva je osnova za nadaljevanje oblikovanja ciljev nabave, ki smo si jih zastavili in jih želimo tudi v prihodnje v celoti realizirati. Knjižnica sledi dostopu do informacij, skladno s strokovnimi standardi. Omogočamo dostop do celotne fizične zbirke knjižničnega gradiva, do vseh naslovov e - knjig v slovenskem jeziku, kateri so na voljo v sistemu Cobiss Ela, dopolnjujemo zbirko zvočnih knjig, Audibook.

Vsa leta delovanja posebno pozornost namenjamo uporabnikom s posebnimi potrebami:

- Nadaljevali bomo s sodelovanjem z Osnovno šolo – oddelek s prilagojenim programom in Varstveno delovnim centrom. Poleg vodenih obiskov po knjižnici, za to skupino uporabnikov organiziramo pravljичne ure, delavnice, skupaj organiziramo razstave v naših prostorih, prav tako so vabljeni na vse naše dogodke, knjižne sejme in razstave.
- Že nekaj let aktivno sodelujemo z Društvom gluhih in naglušnih občin Slovenske Konjice, Vitanje, Zreče, s katerim soorganiziramo zdravstvena predavanja. Posebej velja omeniti, da mnoge prireditve v knjižnici tolmačimo v znakovni jezik in da smo dvorano, v kateri se odvijajo prireditve, opremili s slušno zanko. Dve knjižničarki sta opravili tudi začetni tečaj znakovnega jezika.
- Za slabovidne uporabnike nabavljamo gradivo z večjo pisavo, omogočamo jim tudi dostavo knjig v Braillovi pisavi. Za uporabnike imamo na voljo lupe. Zadnja leta intenzivneje sodelujemo tudi z Društvom Neža za slepe in slabovidne.
- Za gibalno ovirane so v vseh enotah knjižnice dostopne klančine in sanitarije za invalide. V letu 2021 smo v osrednji knjižnici v Slovenskih Konjicah pridobili težko pričakovano dvigalo.
- Na voljo imamo gradivo za dislektike.
- Za starejše občane in nekatere druge uporabnike s posebnimi potrebami zagotavljamo obisk na domu in v domu upokoencev.
- Zaradi velikega števila priseljencev posebno pozornost namenjamo tudi gradivu za učenje slovenskega jezika in kulture, za njih pripravljamo srečanja, kjer jih še posebej seznanjamo s storitvami knjižnice.

Načini pridobivanja gradiva

Nakup

Nakup je oblikovan na osnovi strokovnih izhodišč, ki so zapisani in določeni v aktualnih: Zakonu o knjižničarstvu, Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2023), Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (2018-2028), Uredbi o osnovnih storitvah knjižnice (2022), Zakonu o financiranju občin, Nacionalnem programu za kulturo, Manifestu o splošnih knjižnicah (1994), Manifestu o branju na višji ravni (2023). Knjižničarske novice (5) 3. Priloga., Odloku o ustanovitvi JZ Splošna knjižnica Slovenske Konjice ter ugotovljenih potreb okolja.

Dar

Knjižnici darujejo knjige in drugo gradivo predvsem fizične osebe. Po prejemu darovanega gradiva odgovorni strokovni delavec knjižnice v sodelovanju s sodelavci oceni in odloči, katero gradivo bo knjižnica vključila v svojo zbirko. Izbrano gradivo izmed darovanega mora zadostiti pogojem aktualnosti, redkosti, ohranjenosti, saj le z doseganjem teh kriterijev prispeva k kvalitetnemu oblikovanju celotne knjižne zbirke. Gradivo, ki ga knjižnica ne potrebuje, ker ga ima sama že v zadostnem številu ali gradivo, ki je neaktualno, zastarelo, knjižnica podari naprej.

Odpis gradiva

Z izločanjem in odpisom knjižnica izboljšuje aktualnost in kvaliteto knjižnične zbirke:

- redno 1 x letno (načrtovano),
- izredno, občasno.

Glavna vzroki za odpis so poškodovanost, neustreznost in neaktualnost gradiva. Upoštevanje kvalitete in lastnosti knjižničnega gradiva so osnova za ovrednotenje in odločitev, katero gradivo ostane del fonda in katero se odpiše. Odgovorni strokovni delavec se odloča na podlagi fizičnih meril kot so: poškodovano, krhko, nepopolno, izgubljeno knjižnično gradivo, ter vsebinskih meril: neustrezna vsebina, starost ...

Vrednotenje knjižnične zbirke

Pri vrednotenju knjižnične zbirke smo usmerjeni predvsem v zbirko, in sicer jo vrednotimo s pomočjo statističnih meritev o delu splošnih knjižnic za posamezna poročevalska leta. Občasno izvajamo ankete o zadovoljstvu uporabnikov, skušamo upoštevati njihove pripombe in predloge, ki nam jih posredujejo na različne načine. Prizadevamo si, da je zbirka dostopna, aktualna in kvalitetna.

Zaščita knjižnične zbirke

Gradivo mora biti zaščiten pred:

- neposredno fizično silo (delo z gradivom, zrušitev stavbe),
- krajo in vandalizmom,
- ognjem, vodo, škodljivci, onesnaženim ozračjem,
- osvetlitvijo in sevanjem,
- neustrezno temperaturo,
- neustrezno relativno vlago ter izgubo oz. založitvijo.

Starejše, domoznansko gradivo in redko ter dragoceno gradivo je gradivo, kateremu zaradi trajnega pomena želimo podaljšati življenjsko dobo tako, da mu skušamo zagotoviti ustrezne pogoje hranjenja, varovanja in zaščite.

Posebne zbirke so dostopne uporabnikom v čitalnici matične knjižnice, v posebnih omarah.

Sodelovanje z drugimi knjižnicami

Preko zveze splošnih knjižnic sodelujemo z vsemi splošnimi knjižnicami v Sloveniji, posebno z osrednjo območno knjižnico Celje ter s knjižnicami iz celjskega območja.

Sodelujemo tudi s šolskimi knjižnicami na ravni občine ter z različnimi ustanovami s področja kulture, vzgoje in izobraževanja ter ostalimi, ki imajo svoje knjižnice. Občasno sodelujemo tudi s knjižnicami iz tujine.

Dokument o letnem načrtu knjižničnega gradiva

Zelo pomemben dokument, ki letno predvidi načrt nakupa knjižničnega gradiva je *Letni načrt za nakup knjižničnega gradiva*, ki je objavljen na spletni strani knjižnice: <https://www.knjiznica-slovenskekonjice.si/informacije-javnega-znacaja/>.

November, 2024

mag. Renata Klančnik, direktorica

